

Studia Slovenica

Latinski besedi označujeta zbirko dokumentov, knjig in listin slovenskih izseljencev in zdomcev, ki jih je v desetletjih zbral in rešil pred uničenjem ameriški slovenski profesor dr. Janez Arnež. V Washingtonu je že leta 1957 registriral zasebni zgodovinski center s tem imenom, ker je hotel ameriški javnosti s knjižnimi izdajami v različnih serijah približati, kdo smo Slovenci in kaj smo dosegli v svetu. Leta 1959 je sedež ustanove prenesel v New York. Doslej je izdal 32 angleških in slovenskih knjig o naši preteklosti. Arhivsko gradivo je dobesedno reševal pred uniče-

knjig in gradivo v arhivskih škatlah tudi prostor za galerijo umetnin Franceta Goršeta.

Leta 2002 je ministrstvo RS za kulturo na predlog Arhiva Slovenije zbrano gradivo razglasilo za »zasebno arhivsko gradivo«, Arhiv Slovenije pa je dal na voljo arhivarko, ki je v nekaj letih uredila in popisala zbrano gradivo. Andreja Klasinc Škofljanec je zdaj sestavila tiskan *Vodnik po arhivskem gradivu Studia Slovenica*, ki ga je izdal Arhiv Slovenije.

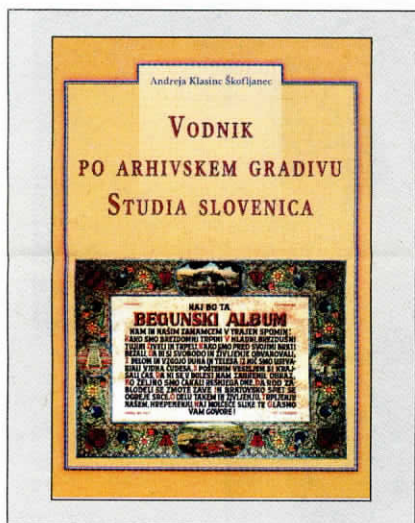
V knjigi je dr. Arnež opisal svojo zbirko, arhivarka pa je predstavila ureditev *Vodnika* in 124 arhivskih fondov. Med njimi so osebne zapuščine, dokumenti različnih kulturnih in političnih ustanov in različnih držav, kjer je gradivo nastajalo. Posebej zanimiv je fond ASS 3 s seznamom periodičnega tiska Slovencev v begunskih taboriščih v Avstriji in Italiji v letih 1945–1949, ki ga je dr. Arnež že večkrat predstavil na razstavah in v spremnih katalogih. V različnih fondih je tudi na desetisoče fotografij, ki nam ohranjajo podobo ljudi, povezanih z gradivom. Velika, čeprav ne popolna je zbirka arhivov članov Slovenske ljudske stranke in begunske jugoslovanske vlade. Bogata je zbirka slovenskega izseljenskega časopisja iz ZDA in drugih držav: iz *Vodnika* je zdaj razvidno, kaj je zbrano in kaj še manjka. Fondi od ASS 20 do 121 hranijo osebne arhive, razvrščene po abecednem zaporedju priimkov, avtorica pa je dodala še osnovne biografske in bibliografske podatke.

Vodnik dopolnjuje *Kazalo fizičnih in pravnih oseb*, ki omogoča najti iskano gradivo v določenem fondu. V knjigi je nekaj fotografij, npr. pogled v prvo skladišče v zavodski telovadnici in sedanjo urejeno dvorano. Dr. Arnež še vedno hodi po svetu in išče novo gradivo, ki ga bo verjetno kdaj še za en *Vodnik*.

Predstavitve vodnika je vodil dr. France M. Dolinar, ob isti priložnosti pa so predstavili še dve izdaji Arhiva Slovenije: Slovenke na prehodu v socializem (*Vloga in položaj ženske v Sloveniji 1945–1953*) avtorice Mateje Jeraj in *Vodnik po arhivskem gradivu v Prekmurju in Arhivu Železne županije v Sombotelu (1849–1860–1871)* v dveh delih avtorjev Antoša Leskovec in Aleksandre Serše. Predstavili so II. del, ker je prvi izšel že leta 2003.

Prav je, da smo pregledali tudi bolj suhoparne knjige, ki jih ne beremo za zabavo, ampak zato, da bi spoznali svojo preteklost, saj brez arhivov tudi zanimivo branje ne more nastati. Dr. Arnežu želimo še veliko zdravja in delovne volje, da bi uresničil načrte, ki jih nedvomno še ima.

MARIJAN SMOLIK

njem, ker dediči pomembnih Slovencev velikokrat niso imeli ne prostora ne volje, da bi hranili »ničvredne stare papirje«.

Ko se je meja Slovenije ob koncu osemdesetih let začela odpirati, je sklenil zbrano gradivo prepeljati v domovino, ker je videl, kako se slovenska skupnost v tujini vedno bolj manjša. Prve ladijske zabojnike je na svoje stroške prepeljal na takrat še jugoslovansko mejo pri Gorici, a je moral z uvozom počakati, da je meja postala slovenska. Primerno skladišče je iskal v Ljubljani, ker ga ni bilo, je v Goriških brdih našel prazno šolo, od koder je pozneje lahko vse prepeljal v Ljubljano. Leta 1991 je sodno registriral center tudi v Sloveniji, kmalu pa so bili škofiji vrnjeni Škofovi zavodi v Šentvidu. Uprava še ne obnovljene stavbe je Arnežu dovolila, da je gradivo iz Brd shranil v nekdanji zavodski telovadnici. Ko so zavod začeli obnavljati, se je moral preseliti v tiste prostore, kjer je zbirka spet zdaj, vendar je bila prej na vrsti že četrta selitev v prenovljene sobe v pritličju blizu vhoda in blizu galerije Staneta Kregarja. Nekaj let pozneje je te prostore potrebovala zavodska knjižnica: spet se je bilo treba seliti, tokrat nazaj v tedaj lepo obnovljene sobe s posebnim vhodom v ozadju stavbe. Dotlej gostujoča zbirka je tedaj postala tudi pravno povezana z Zavodom sv. Stanislava. Dr. Arnež je tam dobil tudi stanovanje in poleg prostora za desetisoče